

Nr 32.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln punkten 54) Bidrag till hushållningssällskapen: Avlöningar, punkten 55) Bidrag till hushållningssällskapen: Omkostnader och punkten 107) Arrendenämnder, jämte i anslutning därtill väckta motioner.

Vid behandlingen av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln gjorda framställningar har utskottet utbrutit punkten 54) Bidrag till hushållningssällskapen: Avlöningar, punkten 55) Bidrag till hushållningssällskapen: Omkostnader och punkten 107) Arrendenämnder med hänsyn till dessas samband med bebådadt förslag angående organisationen av rationaliseringsverksamheten på jordbrukets område m. m. Sedan riksdagen numera fattat beslut med anledning av sistnämnda förslag, har utskottet upptagit de sålunda utbrutna punkterna till behandling.

I detta sammanhang har utskottet förehåft till behandling sju inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, av vilka sex beröra anslaget till Bidrag till hushållningssällskapen: Avlöningar och en berör anslaget till Bidrag till hushållningssällskapen: Omkostnader.

1) **Bidrag till hushållningssällskapen: Avlöningar, förslagsanslag.** Å riksstaten för innevarande budgetår ha anvisats dels under anslagsrubriken Bidrag till hushållningssällskapen ett förslagsanslag av 4 641 100 kronor, dels ock under anslagsrubriken Särskilt bidrag till hushållningssällskapen för kostnader i samband med vissa kristidsåtgärder m. m. ett anslag av 200 000 kronor.

Sedan 1944 års riksdag (prop. nr 172; r. skr. nr 398) i princip uttalat sig för en omorganisation av hushållningssällskapen och deras verksamhet, har 1947 års riksdag (prop. nr 76; r. skr. nr 463) tagit definitiv ställning till sällskapens omorganisation. Innebörden av riksdagens ifrågavarande beslut i de delar som ha avseende å förevarande anslagsfråga är i korthet följande.

I motsats till vad nu är fallet skola framdeles bidrag till hushållningssällskapen utgå från dels ett avlöningsanslag och dels ett omkostnadsanslag. Härvid avses från avlöningsanslaget skola bestridas samtliga de avlönings- och andra förmåner, inbegripet sjukvårdsförmåner och flyttningersättning, som enligt det blivande avlöningsreglementet skola utgå å statsbidragsavlönade befattningar hos hushållningssällskapen. Sällskapens övriga kostnader, däribland reseersättningar och tjänstgöringstraktamenten,

skola bestridas från omkostnadsanslaget eller medel, sällskapen eljest förfoga över. Hos hushållningssällskapen skola efter genomförd omorganisation med statsbidrag vara anställda 26 sekreterare i 31 lönegraden, 26 hushållnings-, 29 jordbruks-, 26 maskin- och 26 trädgårdskonsulenter i 26 lönegraden, 26 kamrerare i 22 och 23 lönegraden, 96 jordbruksinstruktörer i 14 lönegraden samt kontorstjänstemän. Antalet jordbruksinstruktörer har emellertid i avbidan på närmare utredning endast provisoriskt bestämts. Av kontorspersonalen ha 26 befattningshavare (en vid varje hushållningssällskap) avsetts skola erhålla placering såsom kanslibitråde i 11 lönegraden medan i övrigt ansetts skola i princip tillämpas den reglerade befordringsgång, som gäller för skriv- och kontorsbiträden vid den civila statsförvaltningen. Då det till 29 fastställda antalet jordbrukskonsulenter i jämförelse med nuvarande förhållanden kommer att innefatta en minskning, har förutsatts att vissa dylika befattningar skola indragas vid utgången av år 1947. Enligt riksdagens beslut skall övergångsvis under år 1948 utgå statsbidrag för avlöning av innehavare av sistnämnda befattningar, så länge de kvarstå i tjänst hos vederbörande hushållningssällskap, i enlighet med samma grunder som för övriga jordbrukskonsulenter. Befattningarna såsom maskinkonsulent ha beräknats endast i enstaka fall kunna inrättas före den 1 januari 1949, varför avlöningsmedel för dessa ansetts blott i mindre omfattning behöva anvisas för tid dessförinnan. I fråga om hemkonsulenterna innebär riksdagens beslut, att i avvaktan på definitiv lösning av hemkonsulentverksamhetens organisation statsbidrag till avlöning åt nämnda tjänstemän skall utgå enligt i huvudsak nuvarande grunder. Jämväl till kostnader för anställande av fiskeritjänstemän hos hushållningssällskapen skall, intill dess frågan om organisationen av de statliga åtgärderna till fiskets befrämjande bragts till en lösning, utgå statsbidrag enligt väsentligen oförändrade grunder.

Lantbruksstyrelsen har i skrivelse den 30 augusti 1947 hemställt, att för budgetåret 1948/49 måtte till hushållningssällskapen anvisas ett avlöningsanslag av 3 376 600 kronor.

Beträffande avlöningen till hemkonsulenter och fiskeritjänstemän har lantbruksstyrelsen anfört bl. a. följande. Sammanlagt torde för bidrag till grundlön och ålderstillägg för avlöande av 30 hemkonsulenter under år 1948 böra beräknas ett belopp av 105 300 kronor. Enligt av lantbruksstyrelsen tidigare verkställd utredning borde hemkonsulenterna beredas förbättrad löneställning motsvarande lönegraden Ca 19. I anslutning härtill borde de för år 1948 komma i åtnjutande av en provisorisk avlöning av 7 100 kronor. Å nämnda belopp borde rörligt tillägg utgå enligt samma grunder som för övriga med statsbidrag avlöande befattningshavare hos hushållningssällskapen. Det ytterligare medelsbehovet härför beräknades till 117 000 kronor. Fiskeritjänstemännen borde erhålla löneställning motsvarande lönegraden Ca 17. Till avlöande av 33 fiskeritjänstemän beräknades ett belopp av 172 800 kronor. Även i detta fall förusattes rörligt tillägg skola utgå.

Det totala anslagsbehovet under avlöningsanslaget beräknade lantbruksstyrelsen i enlighet med följande sammanställning.

Befattningshavare	Löne- grad	Medelsbehov kronor	
26 sekreterare	31	369 100	
37 jordbrukskonsulenter	26	409 100	
26 husdjurskonsulenter.....	26	283 800	
26 trädgårdskonsulenter.....	26	282 900	
13 maskinkonsulenter	26	138 700	
6 kamrerare	23	55 700	
20 kamrerare	22	171 300	
96 jordbruksinstruktörer	16	626 400	
26 kanslibiträden	11	134 400	
26 skriv- och kontorsbiträden	6 eller 8	108 300	2 579 700
30 hemkonsulenter:			
grundlön och ålderstillägg.....		105 300	
provisorisk avlöningsförbättring.....		117 000	222 300
33 fiskeritjänstemän, provisorisk avlöningsförbättring			172 800
Kallortstillägg, vikariatsersättning, sjukvård m. m.....			40 000
Rörligt tillägg efter 12 procent.....			361 800
			<u>Summa kronor 3 376 600.</u>

Statskontoret har funnit ersättningen till hemkonsulenterna och fiskeritjänstemännen bära uppräknas endast med belopp, motsvarande den löneökning som genom löneregleringen den 1 juli 1947 bestämts för statliga befattningshavare i motsvarande löneställning eller med i runt tal 900 respektive 800 kronor.

Statens lönenämnd har ansett avlöningen för år 1948 till ifrågakvarande personalgrupper bära avvägas efter lönegraden Ca 20 respektive Ca 16.

Departementschefen har beträffande statsbidrag till hushållningssällskapen anfört följande.

»Statsmakternas beslut vid 1947 års riksdag angående omorganisationen av hushållningssällskapen innebar bland annat att sällskapens befattning med sådana statliga förbättringsåtgärder på jordbrukets område, vilka äro att hänföra till inre rationalisering, från och med den 1 juli 1948 skulle överföras till de blivande lantbruksnämnderna. Ett av skälen härför var att möjliggöra för hushållningssällskapen att mer odelat ägna sig åt de betydande uppgifter, som vänta i framtiden i fråga om driftsrationaliseringen, upplysningsarbetet och undervisningen inom jordbruket. En utvidgning av sällskapens verksamhet i här berörda hänseenden förutsatte emellertid, att sällskapens ekonomiska resurser stärktes. Bland annat med hänsyn härtill skola sällskapen samtidigt med omorganisationen, vilken trätt i kraft den 1 januari 1948, komma i åtnjutande av statsbidrag enligt nya grunder. Jag torde få erinra att såsom villkor för statsbidrag uppställts, att sällskapens stadgar blivit av Kungl. Maj:t fastställda. Skulle det i något fall befinnas

att härför erforderliga ändringar i förut gällande stadgar ej medhunnits, torde emellertid Kungl. Maj:t äga rätt att medgiva att statsbidrag likväl må utgå under år 1948.»

Beträffande lantbruksstyrelsens anslagsberäkningar har departementschefen förklarat sig icke böra räkna med att flera än sju maskinkonsulentbefattningar kunna besättas under år 1948 och i enlighet härmed beräknat medelsbehovet för avlöning åt maskinkonsulenter till endast 73 900 kronor. Antalet jordbruksinstruktörer efter den 1 juli 1948 för vilkas avlöning statsbidrag skall utgå har departementschefen ansett böra beräknas till endast 80 i stället för av lantbruksstyrelsen beräknade 96, i anledning varav departementschefen beräknat anslaget i denna del till endast 574 200 kronor.

I fråga om lönerna till hemkonsulenter och fiskeritjänstemän har departementschefen anfört.

»Såsom av den förut lämnade redogörelsen framgår har lantbruksstyrelsen vid beräkning av medelsbehovet för avlöningar till hemkonsulenter och fiskeritjänstemän föreslagit, att dessa befattningshavare skulle principiellt likställas med befattningshavare i lönegrad Ca 19 respektive Ca 17. Ett tillämpande av denna princip skulle emellertid innebära ett föregripande av det slutliga ställningstagandet till frågan om nyssnämnda befattningshavares framtida löneställning. Med hänsyn härtill kan jag icke biträda lantbruksstyrelsens förevarande förslag. Å andra sidan skulle emellertid ett bibehållande av lönerna till hemkonsulenterna och fiskeritjänstemännen vid nuvarande nivå — 5 900 respektive 5 500 kronor — otvivelaktigt innebära en orättvisa mot dessa i jämförelse med hushållningssällskapens övriga befattningshavare. Jag anser mig därför böra föreslå att nu ifrågavarande befattningshavare för år 1948 komma i åtnjutande av en viss avlöningsförbättring. Denna synes för båda kategorierna lämpligen kunna bestämmas till 960 kronor, eller samma belopp som för närvarande utgår i provisorisk avlöningsförbättring till viss personal vid de lägre lantbruksundervisningsanstalterna. Med utgångspunkt från vad jag nu föreslagit skulle för avlöningar till hemkonsulenter och fiskeritjänstemän för nästa budgetår behöva anvisas ($30 \times 6\,860 =$) 205 800 respektive ($33 \times 6\,460 =$) 213 200 kronor. Härvid har jag såsom synes förutsatt, att kostnaderna för avlöande av fiskeritjänstemännen helt skola utgå från förevarande anslag och icke som hittills delvis belasta anslaget till fiskets befrämjande i de särskilda orterna.

För bestridande av sjukvårdskostnader, vikariatsersättningar och kallortstillägg m. m. torde i enlighet med vad lantbruksstyrelsen föreslagit böra beräknas 40 000 kronor. Kostnaderna för rörligt tillägg synas kunna uppskattas till 300 000 kronor, då jag förutsätter att dylikt tillägg icke bör utgå till hemkonsulenter och fiskeritjänstemän.»

Från dessa utgångspunkter har departementschefen beräknat hushållningssällskapens avlöningar till 3 221 700 kronor.

Motioner. I motionen I: 69 av herr *Åman*, likalydande med II: 122 av herr *Kyling m. fl.*, har hemställts, såvitt nu är i fråga, att riksdagen måtte

besluta att tillerkänna tjänstemän vid hushållningssällskap rätt att för löneklassplacering tillgodoräkna tidigare tjänstetid i motsvarande befattning.

I motionen I: 96 av herr *Isaksson m. fl.*, likalydande med II: 165 av herr *Larsson* i Karlstad *m. fl.*, har hemställts, att riksdagen måtte besluta dels att rörligt tillägg å 12 procent under år 1948 skall utgå på de av Kungl. Maj:t föreslagna lönerna till hemkonsulenter och fiskerikonsulenter, dels att till Bidrag till hushållningssällskapen: Avlöningar för budgetåret 1948/49 anvisa ett förslagsanslag av 3 272 000 kronor.

I motionen I: 199 av herr *Osvald* och fröken *Osvald*, likalydande med II: 325 av herrar *Sandberg* och *Jacobsson* i Igelsbo, har hemställts, att riksdagen måtte besluta, att utöver vad departementschefen föreslagit i fråga om löner till hushållningssällskapens tjänstemän rörligt tillägg måtte utgå till hemkonsulenter och fiskeritjänstemän, samt att det för »Bidrag till hushållningssällskapen: Avlöningar» äskade förslagsanslaget måtte uppräknas med härför erforderligt belopp.

Utskottet. Den i motionerna I: 69 och II: 122 berörda frågan om rätt för tjänstemän att för löneklassplacering tillgodoräkna tidigare tjänstetid i motsvarande befattning har utskottet denna riksdag prövat vid behandlingen av det under nionde huvudtiteln uppförda anslaget till Skogsvård m. m.: Bidrag till skogsvårdsstyrelsernas verksamhet (jordbr.-utsk. utl. nr 1/1948 s. 80). I enlighet med den ståndpunkt som utskottet därvid intagit till denna fråga finner sig utskottet icke heller i förevarande sammanhang kunna biträda det i nämnda motioner framställda yrkandet.

Vad gäller motionerna I: 96 och II: 165 samt I: 199 och II: 325 anser sig utskottet, med hänsyn till den löneförbättring för hemkonsulenter och fiskeritjänstemän som Kungl. Maj:ts förslag innebär, icke kunna förorda, att dessa grupper av tjänstemän jämväl skola komma i åtnjutande av rörligt tillägg. Utskottet vill emellertid i förevarande sammanhang framhålla såsom önskvärt, att lönegradsplaceringen för hemkonsulenter och fiskeritjänstemän snarast möjligt slutgiltigt fastställs.

Departementschefens anslagsberäkningar i övrigt i förevarande del föränsleda icke någon utskottets erinran.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 69 och II: 122, likalydande, I: 96 och II: 165, likalydande, samt I: 199 och II: 325, likalydande, till *Bidrag till hushållningssällskapen: Avlöningar* för budgetåret 1948/49 anvisa ett *förslagsanslag* av 3 221 700 kronor.

2) **Bidrag till hushållningssällskapen: Omkostnader, reservationsanslag.** Omkostnadsanslaget till hushållningssällskapen skulle enligt 1944 års riksdags i det föregående omnämnda beslut upptagas med 2 500 000 kronor. I

propositionen nr 76 till 1947 års riksdag uttalades emellertid, att det icke syntes möjligt att för det dåvarande taga definitiv ställning till frågan om storleken av nämnda anslag utan att härför erfordrades ytterligare utredning och överväganden under beaktande av bl. a. de arbetsuppgifter och den personaluppsättning, som avsetts för hushållningssällskapen under de nya organisatoriska förhållandena. Detta uttalande lämnade riksdagen utan erinran.

Lantbruksstyrelsen har i skrivelsen den 30 augusti 1947 hemställt, att för budgetåret 1948/49 måtte till hushållningssällskapen anvisas ett omkostnadsanslag av 3 150 000 kronor.

Statskontoret har ansett anslaget i fråga kunna begränsas till 2 500 000 kronor.

Departementschefen har i denna del anfört bl a. följande.

»Även om det varit önskvärt att förevarande spörsmål kunnat slutligt avgöras redan vid 1948 års riksdag, synes detta knappast möjligt med hänsyn till alla de detaljfrågor som böra beaktas i detta sammanhang. Medelsbehovet under förevarande anslag för nästa budgetår synes vid sådant förhållande endast kunna approximativt beräknas. För att i enlighet med redan fattat beslut säkerställa den utvidgning av verksamheten, varom jag tidigare talat, och med hänsyn till att vissa engångsutgifter kunna uppkomma under det första året efter omorganisationen vill jag föreslå, att anslaget upptages med ett belopp av 3 000 000 kronor. I detta belopp har då inräknats ersättning för de utgifter för åtgärder till husdjurskötselns främjande som hushållningssällskapen själva bekosta i form av ordsbidrag. Samtidigt vill jag understryka, att en medelsanvisning av denna storlek endast är att betrakta såsom ett provisorium och att jag därigenom icke velat fatta slutlig ståndpunkt till frågan om hushållningssällskapens framtida behov av statsbidrag till sina omkostnader. I överensstämmelse med vad jag förut uttalat beträffande kostnaderna för fiskeritjänstemännens avlöningar torde kostnaderna för nämnda tjänstemäns resor, som hittills belasta anslaget till fiskets befrämjande i de särskilda orterna, framdeles få bestridas från nu ifrågavarande anslag.»

Motion. I motionen I: 169 av herr *Staxäng m. fl.* har hemställts, att riksdagen måtte besluta, att hela ifrågavarande anslag till omkostnader för hushållningssällskapen skall fördelas enligt de av 1947 års riksdag beslutade grunderna.

Utskottet. Departementschefens förevarande anslagsberäkning föranleder icke erinran från utskottets sida. Utskottet, som förutsätter att anslaget fördelas enligt de av 1947 års riksdag fastställda grunderna, finner med hänsyn härtill motionen I: 169 icke påkalla något riksdagens uttalande. Utskottet hemställer alltså,

a) att riksdagen må till *Bidrag till hushållningssällskapen: Omkostnader* för budgetåret 1948/49 anvisa ett *reservationsanslag* av 3 000 000 kronor;

b) att motionen I: 169 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

3) *Arrendenämnder, förslagsanslag*. Under anslagsrubriken Jordbrukskommissioner är för innevarande budgetår anvisat ett förslagsanslag av 70 000 kronor.

Jämlikt beslut vid 1947 års riksdag (prop. nr 78; r. skr. nr 424) skola från och med den 1 juli 1948 jordbrukskommissionernas samtliga arbetsuppgifter utom ärenden, vilka ha samband med den sociala arrendelagstiftningen, överflyttas å de nya lantbruksnämnderna. Sistnämnda ärenden skola i fortsättningen handhavas av särskilda arrendenämnder.

Departementschefen har härutinnan anfört följande.

»Det är givetvis icke möjligt att nu kunna närmare ange arrendenämndernas medelsbehov under nästkommande budgetår. Det torde emellertid vara tillfyllest, därest för ändamålet anvisas ett förslagsanslag av 25 000 kronor. Anslaget synes böra benämnas Arrendenämnder.»

Utskottet. Tillstyrkande bifall till Kungl. Maj:ts förevarande framställning hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Arrendenämnder* för budgetåret 1948/49 anvisa ett *förslagsanslag* av 25 000 kronor.

Stockholm den 20 maj 1948.

På jordbruksutskottets vägnar:

L. TJÄLLGREN.

Vid detta ärendes slutbehandling ha närvarit:

från första kammaren: herrar Tjällgren, Carl Edmund Eriksson, Alfred Andersson, Nils Olsson, Näslund, Hjalmar Nilsson, Svedberg och Hollertz; samt

från andra kammaren: herrar Gustafson i Vimmerby, Ericsson i Sörsjön, Carlström, Lundbom, Gustafson i Dädesjö, Larsson i Karlstad, Jacobson i Vilhelmina och fru Eriksson.

Reservation

vid 1) av herrar *Näslund*, *Hjalmar Nilsson*, *Hollertz* och *Larsson* i Karlstad, vilka anfört följande.

Av föredragande departementschefen föreslagna och av utskottet förordade provisoriska lönevillkor för hemkonsulenter och fiskerikonsulenter kunna icke anses motsvara vederbörandes berättigade anspråk på likställighet i lönehänseende med hushållningssällskapens övriga befattningshavare. Vid bifall till nämnda förslag skulle nämligen deras löner komma att understiga lönen till jordbruksinstruktör. I alla tidigare sammanhang — såsom vid riksdagens principbeslut år 1944 angående hushållningssällskapens organisation, vid Kungl. Maj:ts fördelning av de provisoriska avlöningsförbättringarna till hushållningssällskapens befattningshavare åren 1945—1947 samt i lantbruksstyrelsens i statsverkspropositionen (s. 86—87) redovisade förslag till avlöningar för 1948 — ha hemkonsulenter och fiskerikonsulenter i lönehänseende placerats över vandringsrättarna med belopp, som motsvarat ca tre lönegrader respektive en lönegrad. Denna löneskillnad har givetvis varit betingad av vederbörandes utbildning och de olika tjänsternas beskaffenhet. Någon ändring häri har icke inträffat. Även med beaktande av att här angivna konsulenter i avvaktan på en blivande lönegradsplacering böra avlönas så, att den kommande löneregleringen icke föregripes, måste de av utskottet förordade lönesatserna — utan rörligt tillägg — sålunda anses för låga.

Utskottets motivering och hemställan hade därför enligt vår mening bort ha följande lydelse:

»*Utskottet*. Den i — — — (lika med utskottet) — — — framställda yrkandet.

Beträffande de provisoriska lönerna till hemkonsulenter och fiskerikonsulenter delar utskottet departementschefens åsikt, att desamma icke böra tillmätas så att de innebära ett föregripande av det slutliga ställningstagandet till frågan om dessa befattningshavares framtida löneställning. Departementschefens förslag i detta avseende synes dock väl snävt, då därav skulle följa att såväl hemkonsulenter som fiskerikonsulenter få lägre löner än jordbruksinstruktörer, ett förhållande som aldrig tidigare varit ifrågasatt. En lön, som jämställer fiskerikonsulenter med jordbruksinstruktörer och sätter hemkonsulenterna i en något bättre löneställning än nyssnämnda båda kategorier av befattningshavare, kan sålunda icke sägas föregripa den framtida löneregleringen. En dylik avvägning av lönerna synes lämpligast kunna åstadkommas om ifrågavarande befattningshavare liksom hushållningssällskapens övriga befattningshavare erhålla rörligt tillägg av 12 procent på de av departementschefen föreslagna lönerna. Utskottet får för den skull förordade bifall till motionerna I: 96 och II: 165 samt I: 199 och II: 325. Härav föranledes en ökning av avlöningsanslaget med omkring 50 300 kronor, i följd varav anslaget bör uppföras med 3 272 000 kronor. I förevarande

sammanhang må framhållas såsom önskvärt, att lönegradsplaceringen för hemkonsulenter och fiskerikonsulenter snarast möjligt slutgiltigt fastställas.

Departementschefens anslagsberäkningar — — — (lika med utskottet)
— — — utskottets erinran.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att riksdagen må,

a) i anledning av Kungl. Maj:ts framställning och med bifall till motionerna I: 96 och II: 165, likalydande, samt I: 199 och II: 325, likalydande, besluta, att rörligt tillägg skall utgå på lönerna till hemkonsulenter och fiskerikonsulenter, samt till Bidrag till hushållningssällskapen: Avlöningar för budgetåret 1948/49 anvisa ett förslagsanslag av 3 272 000 kronor;

b) avslå motionerna I: 69 och II: 122, likalydande.»